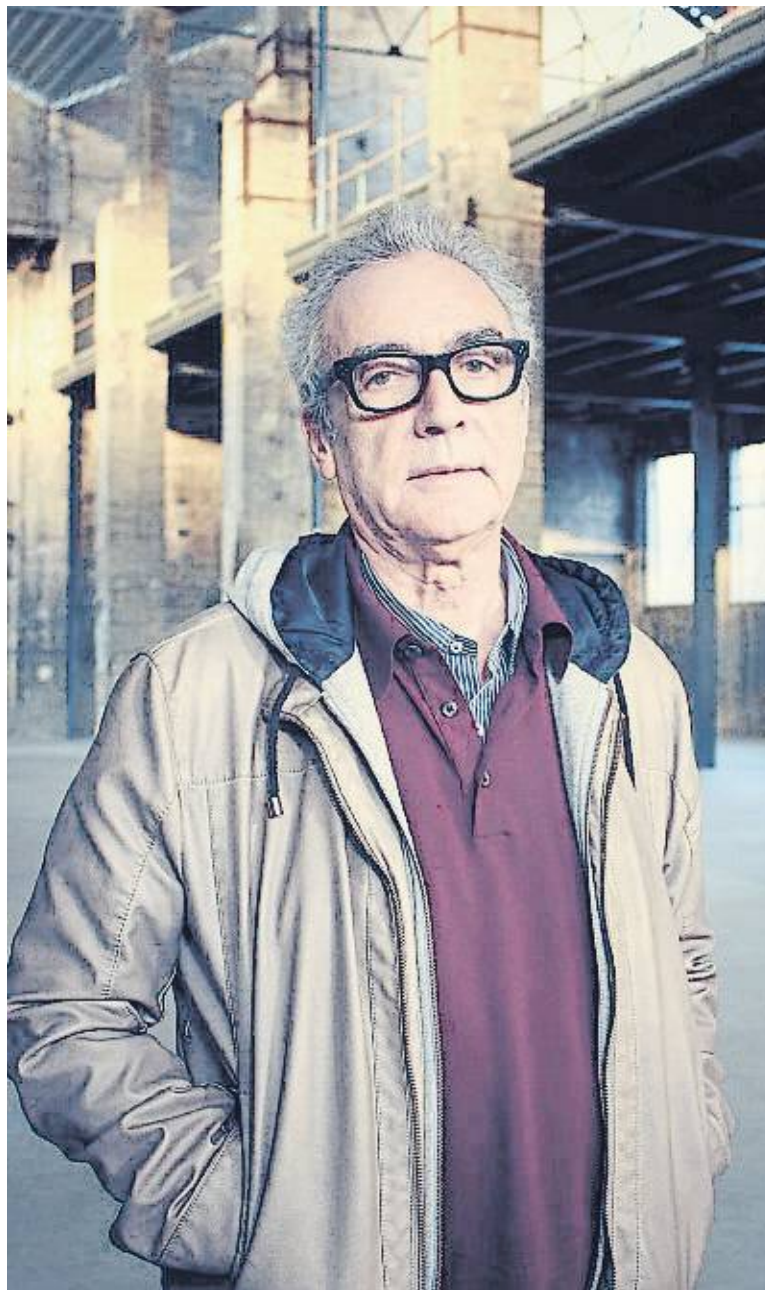

Narrativa Interior, exterior, solitud, desig... Juan José Millás reprèn la seva realitat imaginada a 'Que nadie duerma', en què una operària a l'atur, filla d'una dona ocell, decideix fer-se taxista

Esgrima verbal

J.A. MASOLIVER RÓDENAS

Des de la seva primera novel·la, *Cerberos son las sombras* (1975), en la trajectòria narrativa de Juan José Millás (València, 1946) hi ha una sèrie de motius recurrents que fan que cada nou llibre ens resulti familiar. L'escenari és sempre Madrid. Solem recórrer els carrers de la ciutat i alhora penetrem a l'interior d'una casa o d'una habitació. La solitud fa que ens interessem pel món que ens envolta. Interior i exterior són, sobretot, espais mentals dominats per la fragmentació i les metamorfosis. Aquest espai mental fa que el que ens és familiar resulti alhora estrany i sorprenent, ja que el món de la imaginació és infinit com infinita és la realitat quan la vivim en tota la seva plenitud.

L'autor Juan José Millás

ELENA BLANCO

Que nadie duerma es desenvolupa al principi en un interior. La Lucía, quan entra al bany de casa seva comença a sentir òpera, s'asseu al bidet i entra en èxtasi. Recorda una frase que se li ha quedat gravada per sempre: "Algo va a suceder". Van ser les últimes paraules que va dir la seva mare, una dona ocell, quan va morir amb un somriure després de veure entrar una oreneta al seu dormitori. Ara, impel·lida per la curiositat, baixa al pis del veí, qui li diu que el que sent és l'ària de *Turandot* *Nessun dorma*, cantada per Pavarotti, i que acaba amb l'apoteòsic "all'alba vincerò! Vincerò!, vincerò!". Es van establir una sèrie de relacions que troben la seva millor expressió quan la Lucía, que ha perdut la feina al fer fallida l'empresa on treballava, decideix fer-se taxista. S'inicia així la recerca del veí que es va presentar com Calaf, el nom de l'ocell de la seva infantesa que va causar la transformació de la seva mare en au, i que ens remet a l'òpera. El veritable nom és Braulio Botas –res a veure amb el Braulio d'*El castellano viejo* de Larra!– i és actor teatral.

El recorregut físic pels carrers de Madrid és així mateix un recorregut mental. La realitat exterior estimula la imaginació, de manera que realitat i ficció acaben per confondre's. L'exterior està representada per la successió de passatgers, cada un d'ells amb una història a sobre, relats dins del relat. Les converses entre ells i la taxista són hilarants, de manera que l'humor absurd flueix per tota la novel·la. Però conviden així mateix a la reflexió. També són di-

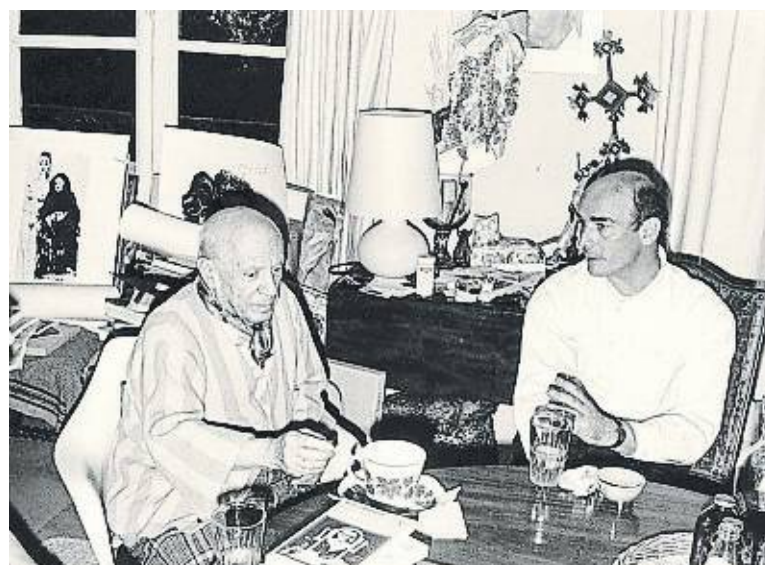
Biografia Julián García traça la cronologia del pintor i escriptor Antonio Saura

Retrat d'un artista

LLUÍS PERMANYER

Biografia que ve a omplir un buit clamorós. El primer responsable d'això va ser l'artista mateix, poc o gens inclinat a explicar la seva vida, malgrat ser un gran conversador i gens esquerp. Sospito que es tractava d'una certa reserva fomentada pel seu desig que res no restés protagonisme a la seva obra pictòrica. D'aquí que Francesc Vicens em confessés la seva admiració pel text que Alexandre Cirici havia escrit per a l'exposició antològica del 1980 a la Fundació Miró. Julián Ríos va publicar el 1991, a Círculo de Lectores, un llibre que contenia una mica d'informació sobre l'home.

Sorpren que sigui un arquitecte, Julián García Hernández (Bar-

Antonio Saura visitant a casa seva Pablo Picasso. Mougins, 1969

GUSTAVO GILI

celona, 1972), qui s'hagi imposat la tasca, gens fàcil, d'enfilars de la manera més completa possible, al faltari-li el protagonista, un camí de densitat considerable; la sorpresa queda gairebé aclarida si tenim en compte que l'autor també és pintor. Des de la primera pàgina fins a l'última, continua el fil cronològic, narrat amb un estil clar i molt efectiu; evita tot artifici estilístic en benefici d'oferir al lector la màxima informació amb una nitidesa que s'agraeix.

I tot i això, es permet valorar, tantes vegades com considera necessari, el que s'acaba de relatar. Cal reconèixer la seva capacitat per desplegar un exercici conceptual centrat a escollir un substantiu o un adjectiu exacte, que eviti més afegits. Tot apareix documentat amb rigor, sense recórrer a citacions extenses. La transcripció més llarga, la demolidora carta que la vídua de Millares va publicar per denunciar les seves veritats sobre el grup El Paso i l'actuació de Saura. Cap al final i a partir d'un moment determinat, presta

vertides algunes de les decisions de la Lucía, com la de tatuar-se al pubis *Nessun dorma*, que ningú no dormi.

Les trobades són també des-acords. Però ella està convençuda que alguna cosa ha de passar, està escrit que acabarà trobant Botas. A poc a poc es va iniciant una metamorfosi. Totes les aus, des del Calaf de la infantesa al seu Calaf II, o els molts personatges, entre ells l'actor, tenen molt d'ocell i,

L'humor absurd flueix per tota l'obra, com la decisió de la Lucía de tatuar-se al pubis la frase 'nessun dorma'

com l'oreneta de quan era petita, transformada en àguila, ara pot emprendre també ella el vol.

No queda ni un cap per lligar a la novel·la, malgrat la dispersió aparent i la successió d'aventures forassenyada. Un dels trets de les novel·les contemporànies menys convencionals, com ho era el *Quixot* mateix, és la capacitat d'esborrar la frontera entre el real i l'imaginari, entre persona i personatge –Millás, el periodista com un dels passatgers del taxi, per exemple–, deixant ben clar que “la realidad y el realismo no tienen nada que ver”. I, si en les seves converses “parecia que jugaban al ajedrez”, l'escriptor és, com la Lucía, un mestre de “la esgrima verbal”. |

Juan José Millás
Que nadie duerma

ALFAGUARA. 217 PÀGINES. 17,90 EUROS

l'atenció que mereix al Saura escriptor. Hí tenia traça, dots de polemista, però sobretot tenia una cultura vastíssima, conreada en el retir d'una biblioteca extensíssima i un vast arxiu dedicat a la imatge.

M'hauria agradat que evoqués la interpretació de Chillida, Saura

L'obra, documentada amb gran rigor, és una aportació que enriqueix i humanitza la figura de Saura

i Tàpies quan van descobrir que eren utilitzats com a propaganda del govern d'Espanya, situació que em va confessar Chillida. En suma, una aportació excel·lent que enriqueix i humanitza la figura d'Antonio Saura, un dels grans de la seva època. |

Julián García Hernández

Antonio Saura. El muro de la vida

MEMORIA ARTIUM. 408 PÀGINES. 35 EUROS

Un carrer de Chilham, al comtat de Kent, escenari d'un dels contes de Barrett

GETTY

Contes Atreta per la ciència i evocant-ne il·lustres representants com el naturalista Mendel, l'autora compon un llibre de vuit esplèndids relats curts

Explicar-se Andrea Barrett

ROBERT SALADRIGAS

Aquest grapat de contes, un total de vuit, d'extensions vàries i agrupats sota el títol de l'últim de la col·lecció i el més llarg, *La fiebre negra*, són dels anys noranta. Però això no té importància. Hem pogut esbrinar que Andrea Barrett (Boston, 1954), d'ancestres irlandesos, va publicar aquest volum el 1996. Tant se val perquè fins ara mateix Barrett ha estat per a nosaltres una desconeguda, algú que segons el text de la contraportada escriu sobre “l'amor a la ciència i la ciència de l'amor. Entreteixint personatges històrics i de ficció, abasten el passat i el present a mesura que negocien el complex territori de l'ambició, el fracàs, l'èxit i els somnis trencats”. Més tard esmenta Alice Munro i William Trevor i, al capdavant, l'únic que tot plegat aconseguix és atiar la impaciència per començar a llegir un conte darrere l'altre, des del primer a l'últim seguint l'ordre establert per la narradora en construir el seu llibre. Ve a ser com deixar-se portar per la intuïció; i no equivocar-se.

Gairebé des del principi queda

clar que Barrett se sent atreta per la ciència. Els dos primers contes (*La carta de Mendel* i *El discipulo inglés*) estan bastits sobre les auresoles del naturalista Gregor Mendel i del també naturalista, botànic i zoòleg suec Carl Linneo, els dos representants de la ciència als segles XVIII i XVII, però ja el tercer (*La zona litoral*) planteja la història d'una parella, ell professor de botànica i ella de zoologia en els temps actuals. Ara bé, el següent (*Rara avis*) arrenca amb aquestes paraules: “Imaginem un capvespre d'abril del 1762. Una bonica casa situada al sinuós paisatge de Kent...”. Una vegada més els personatges es mouen al voltant dels experiments científics d'antany, en aquest cas la hibernació de les orenetes. Bé, com és obvi, no els explicaré les trames de cadascun dels vuit relats ni les claus de la seva construcció i com funcionen, cadascun autònom i alhora formant part d'un tot unit per llaços de coherència que el lector necessita anar descobrint pel seu compte, gradualment.

Vet aquí on vull arribar. Mentre

un transita per peces totes esplèndides per algun motiu o altre com *Aves sin patas*, *Las hermanas Marburg* o *La fiebre negra*, una novel·la curta que mescla sàviament història i ficció per descriure la fam d'Irlanda i la terrible epidèmia de tifus del 1847 a Grosse Isle (Canadà) provocada per la migració irlandesa, un ha anat descobrint pàgina rere pàgina una cosa bastant infreqüent. Andrea Barrett necessita i exigeix que el lector se l'expliqui sobre la marxa si vol progressar en el món molt personal i no codificat que constitueixen els seus relats, si més no els vuit que són la columna vertebral d'aquest llibre. Dit d'una altra manera. A mesura que avançava a poc a poc en la lectura no deixava de preguntar-me quin era el referent de Barrett en l'últim mig segle de la narrativa anglosaxona. No em recordava ningú, ni tan sols l'admirada Alice Munro. Al meu entendre caldria remuntar el curs de la memòria. Potser Conrad respira a l'interior de l'escriptura de Barrett. I també, potser, l'ombra d'Edith Wharton i la seva relació entre vida privada i vida pública a l'Amèrica del Nord del seu temps...

En definitiva, mera especulació instigada per l'afany de llegir i explicar-se –i saber explicar– Andrea Barrett, que traspuja misteri i talent literari, una dona (que endevino) excepcional. Com ho és el seu llibre de contes i l'essència dels elements que el configuren. Siguen, doncs, benvinguts. |

Andrea Barrett
La fiebre negra

NÓRDICA. TRADUCCIÓ: MAGDALENA PALMER. 305 PÀGINES. 19,50 EUROS